

Tisztelt Rector Urak, Igazgató Urak, Kedves Kollégák és Barátok!

Az 1980-as évek közepén, a Nápolyi Egyetemen járván, látva a patinás falak között nyüzsgő hallgatóságot, megkérdeztem Bruno d'Argenio professzor urat, egyébként Egyetemünk díszdoktorát: hány geológus hallgató jár ide hozzátok? Bruno barátom azt válaszolta: 500. És mennyien találnak ezek közül állást a szakmában? Hárman – felelte.

Efféle beszélgetések azokban az időkben sok ún. nyugati egyetemen járt kollégánk élménybeszámolójában szerepeltek. Az ilyen közvetlen tapasztalatok éledtek fel a rendszerváltás körüli időkben, amikor sok más mellett az is világossá vált, hogy az egyetemeknek szélesebbre kell tárniuk a kapukat a felsőoktatásba jelentkezők előtt, és ez nem csak pozitív hatásokkal jár. A Bolyai Kollégium alapítói világosan látták, hogy lépni kell a tehetséggondozás, a csak keveseknek adható, kiemelt tudományos felkészítés és az önképzés igényének kifejllesztése felé. Azok az évek lehetőséget adtak arra, hogy előremutató tervek valósággá váljanak. Mert voltak ilyen tervek.

A Bolyai Kollégium alapítóiként elsőként kell megemlítenem Németh Judit professzor asszonyt és jó emlékezetű Horváth Zalán professzor urat. A kollégium archívumában fennmaradt az az aláírási ív, amin a Természettudományi Kar 1990-es évek kezdetén aktív professzorai és Kari Tanács tagjai, mondhatni teljes létszámban támogatásukról biztosították a létrehozandó intézményt. Az Egyetem több épületet is kapott abban az időben, amelyek közül néhányat azonnal hasznosítani tudott, mások funkcióra vártak. Ez utóbbiak közé tartozott a korábban bentlakásos KISZ-iskolaként működött, Amerikai út 96. szám alatti, négyemeletes épület.

Az épületet és az átalakításhoz szükséges feltételeket az Egyetem biztosította. Vékás Lajos rektor úr első hallásra felkarolta az ügyet és mindenben végig segítette. Tőle a lehető legtöbbet kaptuk: szabad kezet adott. Ezt a szabad kezet úgy hívták: Kondor Imre.

Kondor Imre akkor kezdett bele a kollégium felépítésébe és berendezésébe, amikor még nem volt kötelező közbeszerzés, de nem voltak nagy építőanyag-áruházak és nemzetközi kínálatú web shopok sem. Mégis sikerült az akkor beszerezhető legjobb anyagokból, a legcélszerűbb tárgyakkól olyan berendezést és felszerelést összeállítania, ami magasan az akkori középületi-közintézményi nivå felett állt.

A szabad kéz és az értő nagyvonalúság, amit az Egyetem akkori vezetése, Vékás rektor úr és a TTK azidőben dékánja, Kiss Ádám professzor mutatott, olyan, ma már elképzelhetetlen lehetőségeket adott, mint például a doktoranduszok számára egyszemélyesre kialakított apartmanok, vagy a számítógépes munkaszoba, ahol a digitális eszközökhöz olyan hozzáférés volt, amilyenre akkor még a TTK-s tanszékek közül is csak kevésnek volt lehetősége. A könyvtárba járt a *Science* és később a *Nature* is. Az előadóteremben az akkor még igazi ritkaságnak számító lézer-projektor volt beépítve, lett egy kis konditerem is, és természetesen volt egy mindennel felszerelt közös konyha, ami hamarosan a kollégium legfontosabb helyisége, a közösségi élet elsőszámú színtere lett. Mindezek nem valósulhattak volna meg a

külső anyagi források nélkül. Máig hálásak lehetünk a hazai és a Magyarországon akkor működő külföldi támogató rendszereknek és alapítványoknak.

A Kollégium a megvalósítás első lépéseitől kezdve közvetlen rektori fennhatóság alá tartozott, igazi önállósággal. Ez akkor azt jelentette, hogy bevételeivel, a visszaosztott normatívákkal, pályázati pénzeivel maga gazdálkodott. Az igazgató volt a munkáltatója a személyzetnek: az adminisztrátoroknak, portásoknak, takarítóknak. A kollégium tagjai olyan alapszabályt (akkor még nem SZMSZ-nek hívták) dolgoztak ki, ami megengedte, hogy budapesti lakos is, sőt nem ELTÉS, hanem például Műegyetemi hallgató is lehessen bennlakó Bolyai kollégista.

Kondor Imre, miközben szervezte a munkálatokat, megkezdte a kollégium jövőbeli kapcsolatainak kiépítését. Felvette a kapcsolatot mások mellett a párizsi École Normale Supérieure-rel, ami a kezdeti elképzelések óta a Bolyai Kollégium egyik mintája volt. Amúgy a kollégium bőven merített az akkor az Egyetemen még aktív, valamikori Eötvös kollégisták emlékeiből, és egyáltalán, a régi Eötvös Collegium képe, mint egyféle előd, sokak szeme előtt lebegett az alapítás éveiben. Ezek a kapcsolatok aztán világhíres vendég-előadók, kurzusvezetők Bolyai kollégiumi meghívásához, a rendkívül nívós nyári Eötvös-szemináriumok kvalitásos vendégeinek részvételéhez vezetett. Ez az indulótőke hosszú évekig kitartott, fontos eleme volt a Bolyai Kollégium működésének.

Ezeknek a kezdeti hónapoknak én résztvevője nem voltam – Kondor Imre felkérése, hogy vegyek részt az induló kollégium tanári karának munkájában, egy másik kollégiumban, a Cambridge-i St. John's College-ben ért. De már itt voltam az első hallgatók felvételénél. Ezt, mivel az Amerikai úti épület még nem volt kész, Horváth Zalán professzor szobájában tartottunk. Ez a szoba – tudomásom szerint – az Eötvös Collegiumot is alapító Eötvös Loránd professzori dolgozószobája volt. A felvételi szigorú kritériumok szerint történt, és ez a szigorúság, úgy tudom, máig fennmaradt.

A felvételi és a bennmaradás feszes feltételrendszerének is köszönhetően a Bolyai Kollégium az első 25 éve alatt olyan hallgatók otthona lett, akik ma hazai és külföldi egyetemek vezető oktatói, nagy tudományos pályázatok nyertesei és lebonyolítói. Már hallottuk, és ma még fogjuk hallani néhányukat. Igazi öröm hazai, sőt nemzetközi pályázatok, akadémiai vagy egyetemi minősítési eljárások elbírálási fázisában olyan tudományos életrajzokkal találkozni, amikben ott van a félmondat: az illető az ELTE Bolyai Kollégiumának tagja volt. Amint az is nagy öröm, hogy a tudományos munkára való felkészülés mellett a kollégisták egyre jobban kiveszik a részüket a tudományszervezési munkából. Úgy emlékszem, a Bolyai volt az első olyan szakkollégium, amelyik tudományos konferenciáira meghívta az ország többi egyetemén működő szakkollégiumokat, örömmel fogadva a nem természettudományos előadókat is. Ugyancsak a kollégisták öntevékenységének terepe lett a tehetséggondozás. Évek óta sikeresen bonyolítják középiskolák számra kifejlesztett levelező feladatmegoldó versenyüket, aminek döntőit a kollégiumban tartják – újabb és újabb gimnáziumokkal és azok tehetséges hallgatóival ismertetve meg a TTK és a Bolyai Kollégium tudományos munkára felkészítő környezetét.

A Bolyai Kollégium volt hallgatói ma már maguk irányítják a Bolyai Kollégium Baráti Körét, és szerény alapítványunk, a Bolyai Kollégiumért Alapítvány vezetésében is részt vállalnak. Az Alapítvány, aminek közhasznúvá alakítását megint csak Vékás professzor úr segítségének köszönhetjük, évek óta támogatja a kollégisták tudományos munkáját és a tudományos eredmények bemutatását. Forrásaink szerények ugyan, mégis sokakat tudunk segíteni. Az, hogy szükség van a támogatásunkra, azt bizonyítja, hogy a Bolyai Kollégium hallgatói hazai és külföldi konferenciák gyakori résztvevői, vagyis eredményeik eljutnak a tudományosság fontos fórumaira.

Az előzetes programban láttam, hogy itt, ebben a teremben én vagyok az, aki nem köszöntöt, hanem beszédet mond. Azt gondolom, ez a helyzet kötelez. Azzal kezdtem, hogy a Bolyai Kollégium alapítói annak idején látták, hogy milyen új felsőoktatási helyzethez kell alkalmazkodni. Még azt is ki lehetett mondani, hogy egy elit-intézmény alapítása a cél. Most, 25 évvel később, azt gondolom, nehezebb a helyzetünk. Ha a magyarországi felsőoktatás tájképére tekintünk, sokakat elszomorító, mondhatni lehangoló látványban van részünk. Most ünnepelünk, nem lenne ildomos ezt részletezni. Ha a Bolyai Kollégium és a hasonló intézmények közeljövőjére gondolok, akkor talán az értékmegőrzést jelölném meg legfőbb céljukként. Azoknak az értékeknek a megőrzését, ami a tudományok egyetemi értékteremtésében eddig felhalmozódott, köztük azokat az értékeket is, amiket már a szakkollégiumok, nem kis részben éppen a Bolyai Kollégium hoztak létre. Úgy gondolom, nem szabad lazítani a színvonalat garantáló szigorú követelményrendszert. Továbbra is kivételesen jó feltételeket kell biztosítani a tudományok művelésében megtett első lépéseknek, az öntevékenységnek, az önképzésnek, de mindezt könnyeden, a kultúra minden tája felé nyitottan és fiatalos derűvel.

A kiváló tudós igazgató, Keresztúry Dezső az Eötvös Collegiumra hagyományozta jelszavát: „Szabadon szárnyal a szellem”. Mi, Kondor Imrével annak idején nem jelmondatot, hanem jelképet választottunk, a Képes Krónika egyik „S” iniciáléjának írópultját. Az eredeti miniatúrán a padban az írnok is látható, a pulton egy íródó könyvvel. Úgy gondoltuk, az üresen hagyott ülőhely azt sugalmazza: a Bolyai Kollégium az a hely, ahol bárki írástudó helyet foglalhat, hogy letegyen valamit az asztalra. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem, a magyar tudomány asztalára. Ezzel az üzenettel kívánok a Bolyai Kollégiumnak további 25 éveket.

Köszönöm, hogy meghallgattak.

Galács András

2017. szeptember 9.